

Seria **Memorialul Durerii**
Istoria care nu se învață la școală

Povești de iubire în infern

Lucia Hossu-Longin

Volum coordonat de
Teodor Hossu-Longin și Andrei Ruse

Biografie Lucia Hossu-Longin.....	8
O istorie sfâșietoare.....	11

Partea I
Povești de iubire în infern

Arlette și Corneliu Coposu.....	15
Eugenia și Gheorghe Hașu.....	37
Maria și Constantin Cenușă.....	57
Valentina și Ioan Ianolide.....	79
Doina și Tertulian Langa.....	87
Olimpia și Gogu Puiu.....	101
Maria Plop și Toma Arnăuțoiu.....	119
Ana și Ion Gavrilă.....	137
Maria și Ion Pițigoi.....	155
Aristina Pop și Nicolae Săileanu.....	175

Partea a II-a
Portrete de eroine

Doina Cornea (1929 - 2018).....	195
Elisabeta Rizea (1912 - 2003).....	215
Lia Lazăr Gherasim (1929 - 1998).....	225
Anița Nandriș-Cudla (1904 - 1986).....	249

LBRIS

We know
books

**Arlette
și
Corneliu Coposu**

LBRIS

We know
books

Corneliu Coposu cu părinții

Corneliu Coposu s-a născut în 20 mai 1914, la Bobota, județul Sălaj, într-o familie de preoți. Tatăl său, protopopul greco-catolic Valentin Coposu, a fost în tinerețe un aprig luptător pentru unitatea națională a românilor. A fost condamnat de regimul austro-ungar pentru înaltă trădare și întemnițat la închisorile din Vat, Seghedin și Budapesta.

Cornel a avut o copilărie trăită în cultul marilor înaintași. La 16 ani, era student la Facultatea de Drept din Cluj, pe care a absolvit-o în 1934, iar trei ani mai târziu și-a susținut doctoratul. La 23 de ani, alege politica de mare anvergură. Se alătură partidului lui Iuliu Maniu, a cărui linie o va urma consecvent toată viața.

Coposu a avut patru surori: Doina, Cornelia, Flavia și Rodica. A fost profund atașat de mama sa, Aurelia, numită și *Mami*, care l-a însoțit în Bărăgan, atunci când s-a întors pe targă de la Râmnicu Sărat. Iubire și tandrețe a avut din plin din partea surorilor sale.

Vorbind despre portretul la tinerețe, Gabriel Țepelea îl revedea pe Corneliu Coposu de atunci, din anii '30: *înalt, bine făcut, cu ochii inteligenți, de o largă comunicativitate, cultivând prietenia dintr-o pornire lăuntrică*. Avea umor, era viu, generos, talentat și avea caracter, fără să simtă că ar fi fost nevoie să-l afirme în fiecare clipă. A făcut abstracție de interesul lui personal, a disprețuit vanitățile lumesti. Modestia lui era fermă, cuvântul lui era angajant.

Golgota lui Cornel începe la 33 de ani.

El, de foarte mic, de la o vârstă fragedă, a fost pasionat de politică. Nu prea era un tânăr care mergea la ceaiuri, la baluri. Nu avea astfel de preocupări. De aceea cred că atunci când a văzut-o pe Leta (Arlette Marcovici) s-a îndrăgostit pentru prima dată în viața lui. A hotărât foarte repede că vrea să se căsătorească. A cunoscut-o la 26 de ani, în primăvara lui '40. Eram refugiați din Ardeal cu familia, într-un sat prăpădit de lângă Blaj, numit Coșlar, unde tata a fost numit preot. Acolo se direcționau trenurile: spre Arad, spre Timișoara, spre Cluj. Am locuit acolo până când tata a murit.

Un an mai târziu, de Paște, Corneliu mi-a comunicat că nu poate să vină acasă pentru că are un drum de făcut cu lulu Maniu la Constanța, unde trebuie să se întâlnească cu un trimis al prințului Știrbei, care plecase deja la Ankara să ducă tratative pentru ieșirea noastră din război. Maniu, când mergea la Constanța, se caza întotdeauna la hotelul așa-zis francez, care era ținut de bunica Arlettei. Acolo a cunoscut-o Corneliu.

După Paște, Corneliu a venit acasă. Ne-a spus că a cunoscut o persoană deosebită, foarte drăguță, pe care o să o aducă în vară ca să o cunoaștem.

Singura persoană din familia noastră care a cunoscut-o, pe lângă Corneliu, a fost tata. A trebuit să meargă la București, nu mai țin minte de ce. Acolo, aveam o soră mai mare care l-a întâmpinat pe tata. S-a speriat atât de tare de cât de mult a îmbătrânit încât l-a dus la toți doctorii ca să verifice dacă e bolnav. Nu a primit niciun diagnostic. Avea doar un fel de depresie.

Pe tata l-am văzut de două ori plângând: când a murit mama lui și în ziua când s-a cedat Ardealul. Era un om optimist, tot timpul vedea doar partea bună a lucrurilor, era vesel. Asta l-a costat viața.

La 27 august 1940, Hitler a fixat granița dintre România și Ungaria. Două zile mai târziu, miniștrii de externe aleși ai României și Ungariei au fost convocați la Viena. Aici, Ribbentrop și Ciano, miniștrii de externe ai Germaniei și Italiei, au

precizat că orice discuție era inutilă și au cerut ca România și Ungaria să accepte arbitrajul Axei. În realitate, nu era vorba de un arbitraj, ci de un dictat al puterii Axei impus României. Astfel, țara noastră a cedat Ungariei partea de Nord-Vest a Transilvaniei, 43.483 de kilometri pătrați, cu 2.667.000 de locuitori.

Flavia Coposu Bălescu:

Când s-a întors de la București, tata i-a spus mamei că a cunoscut o domnișoară foarte frumoasă, pe care o cheamă Arlette: „Este fata generalului Marcovici. Și am senzația că fiul nostru, Cornel, se va căsători cu ea, pentru că niciodată nu l-am văzut așa de atent și de preocupat ca acum”. Mama i-a zis că e foarte bine și că așteaptă să vină acasă la noi, să o cunoaștem.

Nu s-a mai întâmplat asta pentru că în ziua de 29 iulie, tata a făcut un stop cardiac.

În Consiliul de Coroană din 30 august 1940, Iuliu Maniu protesta cu cea din urmă energie contra hotărârii de arbitraj și a punerii în aplicare, afirmând că asupra Ardealului nu poate dispune nimeni decât poporul român din Transilvania.

Arlette Marcovici

Fără niciun fel de rezistență, se ceda, cu Basarabia și Nordul Bucovinei, aproape un sfert de țară.

Cele 1,3 milioane de români trecute sub stăpânirea Ungariei au avut de suportat, mai ales din septembrie până în noiembrie, răzbunarea autorităților hortiste, care au trecut prin foc și sabie teritoriul obținut prin dictatul de la Viena. Foarte mult au avut de suferit preoții greco-catolici, care și-au pierdut parohiile și au fost nevoiți să reziste în pribegie.

Corneliu Coposu a suferit cea dintâi tragedie: dezrădăcinarea și apoi pierderea Transilvaniei, pentru care luptaseră părinții lui. Această pierdere a resimțit-o toată viața.

Prin anii '90, cineva din preajma seniorului spunea: „Avea fiorul prezenței spirituale a lui Simion Bărnuțiu ori de câte ori îl aveam aproape. Se simțea dragostea lui față de românii oropșiți să trăiască, fie și vremelnic, dezrădăcinarea de țara lor”.

Flavia Coposu Bălescu:

Când s-a împlinit anul de doliu, s-au căsătorit. Asta se întâmpla în octombrie 1942. Din păcate, căsătoria lor a fost foarte nefericită.

Corneliu Coposu și Arlette Marcovici

Rodica Coposu și Flavia Coposu Bălescu,
în dialog cu Lucia Hossu-Longin

Au stat împreună, în total, puțin peste de cinci ani. A început războiul, a început urmărirea făcută de Siguranța Statului¹. Pe atunci, Antonescu trimitea în lagăr pe toți cei care se opuneau războiului. Corneliu, fiind alături de Maniu, sigur că era în opoziție. Nu au avut o viață liniștită.

Corneliu Coposu, Iuliu Maniu și liderii partidelor istorice nu au fost de acord cu continuarea războiului pe frontul de Est, după eliberarea Basarabiei, Nordului Bucovinei și a ținutului Herța, teritorii pierdute în 1940.

La 8 noiembrie 1941, armata română trecea pe sub Arcul de Triumf din București, ceea ce semnifica încheierea războiului. La solicitarea lui Hitler, Ion Antonescu, constrâns, reintră în război. Luptele dincolo de Nistru provoacă mari conflicte între fruntașii opoziției, țărăniști și liberali și mareșal. Corneliu Coposu, antihitlerist ireductibil, avea atunci 32 de ani.

1 n.n. – din 13 noiembrie 1940, se numea Serviciul Special de Informații

Întotdeauna a fost un om vesel, un om plin de umor. Cred că foarte puțină lume și-a dat seama de acest lucru. Poate doar cei care l-au cunoscut mai bine. Întotdeauna era pus pe mici șotii și făcea tot felul de glume. Desigur, era destul de stăpânit, iar ce pot să vă spun sigur este că, după ce a ieșit din închisoare, niciodată nu a mai răs din toată inima. Închisoarea l-a marcat așa cum i-a marcat pe toți.

Flavia Coposu Bălescu:

În momentul în care Cornel s-a căsătorit, avea închiriată o garsonieră dublă chiar la intrarea în Cișmigiu, unde a stat împreună cu Arlette. Și acum mai există blocul Eftimiu, a fost refăcut. În față era o statuie a lui Victor Eftimiu. Țin minte deoarece Corneliu făcea haz pe tema asta, fiindcă Eftimiu era în viață atunci și și-a făcut singur statuie.

La primul bombardament, din 4 aprilie 1944, blocul cu tot cu apartament s-a făcut praf. A ars. Nu știu dacă acea aripă s-a refăcut. Norocul lor a fost că erau plecați la Snagov împreună cu Maniu și cu alți PNT-iști.

În seara zilei de 23 august 1944, Radio București difuza proclamația regelui către țară, prin care se anunța ieșirea României din alianța cu puterile Axei și încetarea războiului cu Națiunile Unite. Armata română a reușit ca până la 30 august să elibereze două treimi din teritoriul național. Între cei care intrau cu oștirea română în capitală se afla și tânărul Corneliu Coposu. În ceasul cel mai greu al istoriei noastre, el se afla de partea păcii, a democrației și a libertății.

În organizarea lumii de după Războiul Mondial nimeni nu știa de acordul de procentaj. El credea atunci că a venit un timp de pace, de concordie, de împliniri personale. Viața lui Corneliu Coposu a fost întotdeauna sinonimă cu speranța.

Mai târziu, în toamna lui '44, un bun prieten de-al lui Cornel, care avea un bloc în Șoseaua Jianu, i-a oferit un fel de garsonieră dublă la ultimul etaj al blocului. Proprietarul era un tip pe care-l chema, parcă, Stolojan. Nu știu dacă făcea sau nu politică. Locuia la parter. La etajul unu stăteau rușii, la doi englezii, la trei nu mai știu, la patru, americanii, iar el la ultimul. Era un bloc foarte bine păzit, foarte bine organizat. A locuit acolo până în 14 iulie 1947, când a fost arestat de la sediul partidului.

Arestarea lui Cornel Coposu găsește familia într-o situație dramatică. Pensia mamei e suspendată, surorile sunt concediate de la serviciu. Doina, farmacistă, va pleca să lucreze la o farmacie de țară. Flavia, economișă, se va angaja la șantierul național Canalul Dunăre - Marea Neagră. Cornelia, sora cea mare, alege și ea un șantier, aeroportul Otopeni, unde lucra ca pontator. Singurul venit constant era bursa obținută de Rodica, mezina familiei, pentru merite la învățătură.

Corneliu Coposu și Arlette Marcovici

Arlette Marcovici împreună cu sora ei, France

Flavia Coposu Bălescu:

A doua zi după ce l-au arestat, a venit Securitatea și au dat-o afară și pe Arlette din apartament. Nu i-au dat voie să-și ia decât o mică valiză cu halat, papuci, perie de dinți.

A aflat atunci că paznicul, respectiv administratorul blocului, era securist. El a declarat că în acea casă nu-i aparținea nimic lui Coposu, că toate erau ale fostului proprietar, ceea ce nu era adevărat, și că se confiscă de către stat. Au luat absolut tot: cărți, caiete, creioane, hârtii, manuscrise, poze.

Arlette a venit la noi. Aveam o casă închiriată de la Societatea de Gaz și Electricitate din Parcul Jianu. Erau locuințe făcute de domnul Caranfil, directorul de la Gaz și Electricitate, care a facilitat cumpărarea de către salariații din cadrul Societății. Cornel a fost cel care a găsit locuința, pe care a închiriat-o pentru noi. Inițial a fost cumpărată de un evreu, apoi restituită statului când au început prigoana. Acolo locuiam cu mama și Arlette a venit la noi, fiindcă nu avea unde să se ducă. Am stat în această formulă din '47 până în '50, când a fost și ea arestată.

În februarie 1951, Arlette Coposu, fiica generalului Marcovici și a Janei Huser, interpret de limbă franceză la Ministerul Afacerilor Străine, a fost condamnată pentru spionaj la douăzeci de ani muncă silnică, din care a executat paisprezece ani de temniță grea.

Nu știa că va fi arestată. Au fost reținute o serie întreagă de soții de demnitari politici, iar ea a fost închisă pentru implicarea într-un proces de spionaj cu lotul francez, fiind ridicată odată cu sora ei. Era o aiureală. Noi nu am știut nimic.

Mult mai târziu am aflat că i s-a numit din oficiu o avocată, care a venit să ne spună că, studiind dosarul, a constatat că un militar francez, venind la Ambasada Franței în calitate oficială, era prieten sau rudă cu familia Arlettei de la Lyon. Și că a fost trimis în România să ia legătura cu sora ei, France. A venit la noi, s-a întâlnit cu France, au luat legătura, au stat de vorbă. France a trecut o singură dată pe la casa noastră doar ca să o scoată pe Arlette la masă, sau așa ceva. După foarte scurtă vreme au fost arestate amândouă. S-a constatat, de fapt, că acel individ făcea parte din echipa de spioni.

Avocata ne povestea că pledoaria ei pentru Arlette și France s-a bazat pe faptul că erau șaptezeci de persoane în lot care nu se cunoșteau între ele. Ea demonstra că nu e posibil să vorbești de un complot când cei șaptezeci de oameni nu se știu. Desigur, nu a avut câștig de cauză. Totuși s-a ținut cont de argumentul ei.

Corneliu Coposu a trecut aproape prin toate pușcăriile României comuniste. Când a ajuns la Râmnicu Sărat, în august 1957, cunoscuse penitenciarele Malmaison, Văcărești, Pitești, Craiova, Uranus, Jilava, Midia, Gherla, Sighet, Aiud, dar nicăieri nu se experimentase principiul izolării totale ca la Râmnicu Sărat. Nu a vorbit cu nimeni timp de opt ani. Nu a mâncat pâine ani întregi. În loc de pâine primea o turtă făcută din semințe de mătură opărită și coaptă în cuptor. N-a văzut lumina soarelui, nu a avut un creion sau o bucată de hârtie și sigur n-a avut foc la care să se poată încălzi.

Pe harta românească a închisorilor de martiraj, Râmnicu Sărat se situa pe primul loc prin duritate și sălbăticie. Treizeci și doi de deținuți, din care doar cinci au scăpat cu viață. Deținuți ca Ion Mihalache, 85 de ani, sau ca Rădulescu-Pogoneanu, paralizat în pat, erau bătuți zilnic în celule.